

Bidrag til handlingsplan

Overordnet perspektiv på en handlingsplan

Det Centrale Handicapråd mener, at målet med en handlingsplan skal være at styrke inklusion og lige muligheder for mennesker med handicap, i overensstemmelse med FN's handicapkonvention. De negative konsekvenser ved at leve med et handicap i Danmark skal være så få og små som muligt, og mennesker med handicap skal kunne bruge deres evner og ressourcer til at bidrage mest muligt til samfundet. Det er et fælles ansvar for mennesker med handicap og det øvrige samfund, at række over de barrierer i omgivelserne som giver begrænsninger i livsudfoldelsen. Handlingsplanen skal bruges til dette formål.

Det Centrale Handicapråd er opmærksom på, at de økonomiske ressourcer er begrænsede og opfordrer til en klar forventningsafstemning i forhold til ressourceforbruget. Men begrænsede økonomiske ressourcer kræver også mod til at forandre og reformere, så ressourcerne får større effekt. Vi skal turde vurdere praksis og organisering kritisk i forhold til formålet, afdække alternativer og deres afledte konsekvenser og foretage nødvendige prioriteringer.

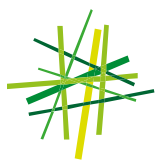
Ved at formulere en handlingsplan, gør man tiden til en ekstra ressource. Et længere perspektiv giver plads til dybere forandring og til at indregne økonomiske gevinster, der følger af en indsats, der mindsker behov og øger muligheden for at bidrage for den enkelte. Den mulighed skal gribes.

En handlingsplan peger naturligt fremad, og derfor er det vigtigt at holde sig den fremtidige udvikling for øje. Der sker meget, der på forskellige måder kan få indflydelse på personer med handicaps mulighed for at bruge egne evner og ressourcer på lige vilkår med andre. Den grundlæggende samfundsmæssige holdning ændres. De teknologiske muligheder forandres. De økonomiske vilkår udvikles. Den enkelte person med handicap får ændrede forudsætninger.

Et frit liv med lige muligheder

De fleste mennesker oplever at have nedsat funktionsevne på forskellige tidspunkter i livet. For mennesker med handicap er det ofte en permanent tilstand. En nedsat funktionsevne er en potentiel begrænsning i den enkeltes muligheder, frihed og autonomi. Hvis ikke omgivelserne bistår ved konkret kompensation eller en generelt inkluderende indretning, fysisk, kommunikativt og holdningsmæssigt, begrænses mennesker med handicap i at leve et frit liv i samfundet på lige vilkår med andre. Handicapkonventionen fokuserer på denne sammenhæng mellem omgivelser og graden af handicap.

Alle mennesker har ret til og ansvar for at forme deres eget liv. Derfor bør målene for en handicappolitik bygge på samme principper, som hersker for alle andre. Et barn med handicap skal have rammer for at udvikle sig socialt, fagligt, demokratisk osv. – ligesom andre børn. Det skal være et mål, at mennesker med handicap uddanner sig og bidrager på arbejdsmarkedet og i samfundet som helhed – ligesom alle andre. *Det Centrale Handicapråd mener, at indflydelse for*

mennesker med handicap på de forhold, der vedrører dem, bør være en hjørnesteen i handlingsplanen.

Den organisatoriske og individuelle medbestemmelse og medindflydelse har længe været et tilbagevendende tema for progressive projekter i Danmark. Når handlingsplanen er udmøntet, bør princippet gennemsyre alt, der har med handicap at gøre, og fremtiden bør sikre personlig autonomi, selvbestemmelse og mindst mulig afhængighed af andre for alle personer med handicap – uanset karakteren af deres handicap. Selvbestemmelse for personer med handicap og inddragelse af personer med handicap og deres organisationer er centrale rettigheder i Handicapkonventionen og vigtige forudsætninger for, at mennesker med handicap på linje med alle andre kan tage ansvar for eget liv.

En handlingsplan skal tydeligt reflektere den store forskel, der er blandt personer med handicap indbyrdes, og alle skal være centralt placeret i handlingsplanens aktiviteter og målsætninger. Der skal også tages højde for, mennesker med handicap indgår i netværk, familie og vennekreds, som andre mennesker. Netværket er en ressource, som kan tænkes med i konkrete indsatser og nye tiltag i handlingsplanen, og som der skal værnes om.

Forhindre diskrimination og styrke muligheder

FN's handicapkonvention fastslår, at deltagerstaterne ”skal forbyde enhver diskrimination på grund af handicap og skal sikre personer med handicap lige og effektiv retlig beskyttelse imod diskrimination af enhver grund”, og i regeringsgrundlaget har regeringen fastslået, at diskrimination på grund af handicap er uacceptabelt. Det Centrale Handicapråd forventer at se denne grundholdning afspejlet og omsat i regeringens kommende handlingsplan på handicapområdet.

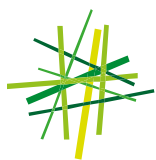
Vi opfordrer regeringen til systematisk at analysere muligheder og barrierer i samfundet for mennesker med handicap, herunder hvordan og hvor meget, der i Danmark sker diskrimination på grund af handicap, der hindrer deltagelse i samfundslivet. Det bør vurderes, hvilke redskaber, der kan tages i brug, for at forhindre diskrimination og styrke muligheder for et fuldt og rigt liv for alle.

Rådet finder det vigtigt, at regeringens indsats tager udgangspunkt i de foranstaltninger, der nævnes i handicapkonventionen, og at indsatsen baseres på en klar afdækning, vurdering og afvejning af såvel positive effekter som afledte u hensigtsmæssige konsekvenser og omkostninger for offentlige og private virksomheder.

Et mangfoldigt samfund

Mennesker er forskellige. Det gælder også mennesker med handicap. Menneskers forskellighed, herunder pga. handicap, er en præmis for at bygge samfund. Respekt for forskellighed og accept af, at mennesker med handicap er en del af den menneskelige mangfoldighed, indgår som grundlag for handicapkonventionen. Perspektivet i en handlingsplan bør være, at handicap er et aspekt blandt mange i det mangfoldige fællesskab, som vi alle er en del af. En mangfoldighed, som skal imødekommes i den måde, vi sammen indretter os på.

Det Centrale Handicapråd mener, at den kommende handlingsplan klart skal adressere de barrierer, som i praksis ekskluderer mennesker med handicap fra fællesskabet.

Det gælder f.eks. i skolen, i forhold til uddannelser, på arbejdsmarkedet, i fritidslivet og på boligområdet. Der skal rettes op på unødvendige og for omfattende parallelle strukturer og løsninger, fx i form af beskyttet beskæftigelse, særlige transportordninger, særlige permanente boliger m.v. Dette vil være i overensstemmelse med handicapkonventionen, hvorefter samfundets strukturer og holdninger til mennesker med handicap skal være inkluderende.

Eksklusion kan skyldes utilstrækkelig kompensation af den enkelte. Men den kan også skyldes, at der etableres unødvendige særordninger for de få, frem for brede løsninger for alle. Løsninger, der kan bruges uanset handicap, er vigtige for det mangfoldige samfund, men udbredelsen af dem er hidtil ikke lykkedes godt nok. Det er bl.a. tydeligt i den offentlige såvel som den private sektors fortsat manglende evne til f.eks. konsekvent at anvende tilgængelige digitale formater, og i manglende fysisk tilgængelighed en række steder i samfundet.

Det Centrale Handicapråd opfordrer til, at der lægges klare spor for bedre tilgængelighed i den kommende handlingsplan med respekt for de økonomiske rammer.

Eksklusionen er afspejlet i og forstærket af holdninger. For mange er skeptiske i forhold til at indgå i sammenhænge med mennesker med handicap. Og for få af de aktører, som har nøglen til mangfoldig indretning, har den nødvendige bevidsthed og viden om personer med handicap. Det ses f.eks. på transport-, IT- og bygningsområdet.

Inklusion i alle sektorer går hånd i hånd med, at man flytter holdninger og skaber opmærksomhed. At flytte holdninger kræver tid og er derfor et velegnet emne for en langsigtet handlingsplan. Det er nødvendigt, at alle tænker inkluderende i fremtiden.

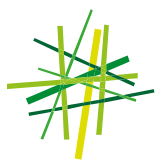
Det Centrale Handicapråd opfordrer til, at holdningsarbejde bliver en del af den kommende handlingsplan.

En effektiv handicappolitik

Udgiftsstyring står højt på dagsordenen i den offentlige sektor og i samfundet som helhed. Som alle andre har mennesker med handicap en interesse i et effektivt samfund, som har fokus på det væsentlige. Det er legitimt at prioritere og forandre, det er faktisk en pligt. Men rammereduktioner skaber ikke effektivitet i sig selv. Det kræver en meget mere detaljeret interesse for anvendelsen af midlerne og deres effekt, på kort og langt sigt. Det kræver systemer, der kan se både udgifter og indtægter på tværs af kategorier, forvaltninger og sektorer. Og det kræver vilje og evne til at se hvornår øget inklusion er en investering i såvel menneskers liv som i samfundets mangfoldighed og fremtidige økonomi. Den manglende viden om disse ting begrænser styringsmulighederne og giver grund til at tro, at der er et spild, som kan omsættes til forbedringer.

Forudsætningen for at skabe rum til forandring er, at vi fordomsfrit erkender mangler og uhensigtsmæssigheder ved nutidens indretning og bruger den viden, når vi skaber fremtidens løsninger.

Det Centrale Handicapråd opfordrer til, at handlingsplanen 1) indeholder skridt til at sikre et større udbytte i forhold til de ressourcer, der anvendes på handicapområdet, 2) skaber grundlag for

at indregne gevinster ved, at mennesker fx bliver mere selvhjulpne eller får større mulighed for at bidrage på arbejdsmarkedet, og 3) anviser investeringer i fremtidens inkluderende samfund. Samfundsøkonomien består af forbundne kar, og man kan derfor udnytte samfundets ressourcer mere effektivt ved at styrke den personlige autonomi, selvbestemmelse og uafhængighed af andre for personer med handicap,

En effektiv handicappolitik handler også om, at bruge de stærke sider hos forskellige aktører. Handicaporganisationernes ekspertise og nærhed, andre frivilliges engagement og private virksomheders blik for ressourcer skal bringes i spil. Fremtidens handicappolitik bør sikre en optimal balance mellem den offentlige service og civilsamfundets muligheder. Samspelet med frivillige og private kræfter skal ske på et klart grundlag, så der ikke er tvivl om opgaver og ansvar.

Det Centrale Handicapråd opfordrer til løbende inddragelse og reel dialog med alle relevante aktører i tilblivelsen, gennemførelsen og opfølgningen på handlingsplanen.

En videnbaseret tilgang sikrer, at de mest effektive indsatser vælges på de områder, som er de vigtigste i forhold til målet om lige muligheder for personer med handicap. Handicapkonventionen stiller også krav om, at arbejdet med at gennemføre konventionen er videnbaseret.

Det Centrale Handicapråd opfordrer til, at regeringen styrker forskningen på handicapområdet og opprioriterer indsamlingen af statistiske og forskningsmæssige data om situationen for personer med handicap i Danmark i dag, samt opprioriterer forskning i, hvordan personer med handicap bedst inkluderes i samfundet og hvordan samfundet kan styrke den enkeltes personlige autonomi, selvbestemmelse og uafhængighed af andre.

Mål for indsatsen

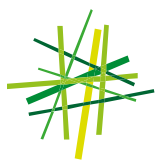
Det Centrale Handicapråd ønsker en handlingsplan med et højt ambitionsniveau.

Handlingsplanens længere tidsperspektiv skal bruges til at få løst de problemer, det har vist sig vanskeligt at finde enkle løsninger på. Derfor er det også vigtigt, at der ”risikeres”, når den konkrete handlingsplan besluttet. Det vil ikke være alle initiativer, der kan realiseres optimalt ud fra forventningen i dag. Dertil forandres betingelserne for meget i fremtiden. Men vanskeligheden ved at lægge en plan må ikke stå i vejen for handling.

Det Centrale Handicapråd opfordrer til, at regeringen opstiller konkrete mål og pejlemærker for indsatsen.

Målene skal fastholde kursen, også når udviklingen tager en uventet drejning, og oprindelige forudsætninger udfordres. Samtidig skal målene guide den udvikling i forskellige sektorer, som følger af sektoransvarlighedsprincippet.

Der er forbedringsmuligheder på et bredt spektrum af områder. I det følgende foreslås en række mål og pejlemærker, som kan opstilles på forskellige områder. I evalueringen af resultaterne bør personer med handicap spille den centrale rolle, for at sikre fokus på den effekt, der gør en relevant positiv forskel for borgerens udfoldelsesmuligheder.

Forslag til mål og pejlemærker

Sundhed (artikel 25)

Mål: Samfundets sundhedstilbud skal være lige så tilgængelige og opsøgende for mennesker med handicap som for andre

Pejlemærke: Levetiden for mennesker med handicap skal nærme sig middellevetiden for samfundet som helhed i løbet af de kommende ti år.

Transport (artikel 9 og 20)

Mål: Mennesker med handicap skal kunne benytte kollektiv trafik på lige vilkår, herunder have lige mulighed for spontan befordring.

Pejlemærke: Fysiske barrierer for lige adgang til kollektiv trafik skal begrænses væsentlig inden for otte år. I de tilfælde, hvor de fysiske barrierer fortsat er til stede, skal der maksimalt være to timers forudgående bestilling for at kunne få den nødvendige assistance mv.

Boliger (artikel 19)

Mål: Alle mennesker skal kunne vælge deres egen bolig

Pejlemærke: Inden for 4 år skal en måling vise, at 80% af alle mennesker, der bor i botilbud p.g.a. deres handicap, anser deres bolig for noget de selv har valgt og er glade for.

Demokrati og ytringsfrihed (artikel 21 og 29)

Mål: Mennesker med handicap skal kunne deltage på lige fod med andre i alle aspekter af demokratiet.

Pejlemærke: Danmark skal være førende internationalt i inkluderende demokrati inden for 8 år.

Holdninger (artikel 8)

Mål: Fordomme over for mennesker med handicap skal minimeres

Pejlemærke: Andelen af børn, der mener, børn med handicap har det sjovere med andre børn med handicap, skal nedbringes med 25 % i løbet af fem år¹. Andelen af voksne, der har positive specifikke holdninger over for personer med handicap, skal i løbet af fem år være mærkbart forhøjet.²

Uddannelse (artikel 24)

Uddannelserne skal være indrettet, så mennesker med handicap i videst mulig udstrækning kan uddanne sig på lige fod med andre.

Pejlemærker: 96 % af alle børn går i den almindelige folkeskole i 2015³. Andelen af børn med handicap uden indlæringsvanskeligheder, der tager folkeskolens afgangsprøve, skal forøges til mindst 90 % i løbet af fem år⁴. Der bør derudover fastsættes et ambitiøst mål for andelen af børn

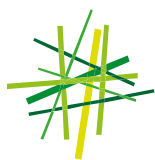
---

¹ En undersøgelse fra Socialstyrelsen viser, at over 50 pct. af børn i 4.-6. klasse er helt eller overvejende enige i, at børn med handicap vil have det sjovere med andre børn med handicap: [Undersøgelse om børns holdninger til handicap](#).

² [SFI undersøgte i 2000 voksnes generelle og specifikke holdninger til mennesker med handicap](#)

³ Dette måltal er fastsat i Økonomaftale 2013 mellem regeringen og KL.

⁴ Seneste undersøgelse viser 64 %, før nye regler om afgangsprøvepligt.

med handicap, med indlæringsvanskeligheder, der tager folkeskolens afgangsprøve. Andelen af unge med handicap, der har påbegyndt en ungdomsuddannelse, skal forøges til 65 % inden for 5 år⁵.

Beskæftigelse (artikel 27)

Mål: Det almindelige arbejdsmarked skal være indrettet, så mennesker med handicap i videst mulig udstrækning kan bidrage og deltage på lige fod med andre.

Pejlemærke: Inden for 7 år er 55 % af alle personer med handicap i den erhvervsdygtige alder i beskæftigelse.

Kulturlivet (artikel 30)

Mål: Mennesker med handicap skal kunne deltage i kulturlivet på lige fod med andre.

Pejlemærke: Inden for 3 år er tilgængelighedsforhold i alle offentligt tilgængelige kulturinstitutioner være kortlagt og indenfor 5 år bør institutionerne i videst mulige omfang være tilgængelige for alle.

Enkel adgang til hjælp (artikel 19 og 28)

Mål: Mennesker, der har brug for det offentlige hjælp, skal opleve kontakten til det offentlige som gennemskuelig og enkel.

Pejlemærke: Inden fem år skal der tages initiativer, der sikrer, at mennesker med handicaps behov kan imødekommes uden at borgeren skal forholde sig til mange forskellige offentlige enheder.

Fysisk tilgængelighed (artikel 9)

Mål: Mennesker med handicap skal kunne komme frem overalt.

Pejlemærke: Inden for tre år skal det dokumenteres, at bygningsreglementets krav til tilgængelighed i nybyggeri og til ombygning eller ændring af eksisterende byggeri efterleves.

Forskning (artikel 34)

Mål: En overordnet strategi for forskning på handicapområdet og øremærkede forskningsmidler.

Pejlemærke: Inden for 3 år er der udarbejdet en forskningsstrategi, der med udgangspunkt i handicapkonventionen og basis i eksisterende forskning på tværs af miljøer skal fremme af inklusion af personer med handicap. Inden for 10 år er dansk handicapforskningsmiljø mindst på niveau med de øvrige nordiske lande

IT-tilgængelighed (artikel 9)

Mål: Almindeligt udbredt IT skal være anvendelig for personer med alle former for handicap. Hvor det ikke er muligt med fuldt inkluderende løsninger, er der adgang til opdaterede kompenserende løsninger.

Pejlemærke: Alle offentlige hjemmesider og selvbetjeningsløsninger, herunder betalingsterminaler, skal overholde anerkendte internationale standarder for tilgængelighed inden fire år.

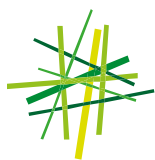
Indflydelse på egen hverdag (artikel 17 og 19)

Mål: Mennesker med handicap skal have størst mulig indflydelse på eget liv og hverdag.

Pejlemærke: Det skal dokumenteres, at mennesker med handicap inden for fem år i højere grad har mulighed for selv at vælge, hvor de vil bo og hvem de vil bo sammen med, også i lokalsamfundet.

---

⁵ Seneste undersøgelse viser 56 %.

Grundlag for mål

Som grundlag for opstillingen af mål, opfordrer Det Centrale Handicapråd til, at der med udgangspunkt i eksisterende undersøgelser gøres status over forholdene for mennesker med handicap i sammenligning med den øvrige befolkning på så mange områder som muligt.

Opstilling og evaluering af en række af målene vil derudover kræve nye undersøgelser eller opgørelser. Det er naturligt, at der foretages en nulpunktsmåling at forholde indsatsen til. I den forbindelse er det afgørende, at personer med handicap selv oplyser om deres oplevelse af tilstanden i dag og i fremtiden. Det er afgørende, at sådanne undersøgelser dækker alle relevante støtte- og livsformer og former for handicap. Der kan bl.a. tages udgangspunkt i SFI's igangværende levevilkårsanalyse, som belyser antallet af mennesker i befolkningen, der selv mener, at de har et handicap, og belyser deres levevilkår set i forhold til mennesker, der ikke oplever, at de har et handicap.

Katalog over konkrete forslag

Her følger en række konkrete forslag til initiativer, der kunne indgå i en handlingsplan. For hvert forslag beskrives baggrunden for det foreslåede initiativ, hvad initiativet går ud på, og et eksempel på en konkret udmøntning.

Nogle af initiativerne vil kræve flere år at gennemføre, mens andre kan gennemføres på forholdsvis kort tid, og derfor kan fordeles over en længere periode. Forslagene er inddelt i tre temaer: 1) Det frie menneske, 2) Det mangfoldige samfund og 3) Viden, prioritering og effektivitet, og er fortløbende nummeret.

Ved hvert forslag er angivet hvilke(n) bestemmelse(r) i konventionen, som initiativet vedrører.

Det frie menneske

1. Én indgang

Hvorfor: Det er u hensigtsmæssigt, hvis mennesker med behov for forskellige former for bistand i praksis bliver pålagt den ekstra byrde at koordinere mellem samme myndigheds forskellige indsatser.

Hvad: Myndighedernes interne og gensidige koordinering i relation til en borger eller familie styrkes, så problemstillinger, der hænger sammen, som udgangspunkt håndteres via ét kontaktpunkt.

Hvordan:

1. Økonomi- og Indenrigsministeriet iværksætter en kortlægning af borgere med handicaps kontakt med det offentlige.
2. I samarbejde med Social- og Integrationsministeriet, KL, DR og Danske Handicaporganisationer foretages en analyse, der identificerer de væsentligste koordinationsbehov på grundlag af mønstre i kontakten.
3. Materialet stilles til rådighed for kommuner og regioner sammen med en erfaringsopsamling fra projekter og initiativer til forenkling af kontakten.
4. Efter tre år pålægges myndighederne at rapportere, hvorledes koordinationen på de identificerede områder er sikret, og i hvilken udstrækning det er lykkedes at realisere ambitionen om én indgang for sammenhængende problemstillinger.

Konvention: Art. 19 - Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundslivet

2. Effektiv brugerindflydelse

Hvorfor: Det er vigtigt, at de offentlige ressourcer, der bruges, skaber størst mulig værdi. Værdien af indsatser, der skal bistå mennesker med handicap, er helt afhængig af, at de svarer til de behov og ønsker, som folk selv oplever. Det har samtidig en selvstændig værdi, at man har så stor kontrol som muligt over de forhold, der vedrører én. Øget brugerindflydelse er på dagsordenen i mange sammenhænge, og der er mange gode projekter, men også et stykke vej til, at perspektivet gennemsyrrer praksis alle steder.

- Hvad: Der iværksættes en systematisk indsats, der sikrer udbredelse af brugerindflydelse i bredden og i dybden. Indsatsen kan f.eks. tage udgangspunkt i visionen om praksis som "samskabelse". Brugerindflydelsen bør også fastholdes og styrkes i udviklings- og designfasen for såvel produkter som tilrettelæggelsen af tilbud.
- Hvordan: Social- og Integrationsministeriet og Økonomi- og Indenrigsministeriet samarbejder om at gennemføre en "brugerindflydelsesreform":
1. I foråret 2013 forventer Det Centrale Handicapråd at samle centrale parter om at formulere et charter for implementering af brugerindflydelse. Dette charter kan danne udgangspunkt for den videre udvikling af en implementeringsstrategi, jf. 2.
  2. Der etableres et partnerskab for brugerindflydelse mellem brugerorganisationer og myndigheder. Partnerskabet skal formulere en strategi for systematisk at øge brugernes indflydelse, følge op på dens implementering og dokumentere dens resultater.
- Konvention: Art. 4 - Generelle forpligtelser

3. Verdens mest inkluderende demokrati

- Hvorfor: Den demokratiske deltagelse er en hjørnesteen i demokrati og medborgerskab og dermed også i inklusion af mennesker med handicap. Danmark har alle demokratiske og velfærdsmæssige forudsætninger for at være foregangsland for inkluderende demokrati.
- Hvad: Der foretages en gennemgang og optimering af tilgængeligheden af alle aspekter af demokratiet, både som vælger, kandidat og varetager af et offentligt hverv.
- Hvordan:
1. Der foretages en analyse af regler/praksis og brugeroplevelser for en række demokratiske valg på forskellige niveauer. Analysen omfatter fx valgmateriale, valgmøder, information i medier, tilgængelighed til valgsteder og ligeværdig stemmeafgivning – forholdt til mennesker med forskellige handicap, såvel fysiske som kognitive. Analysen kan tilrettelægges i samarbejde mellem Økonomi- og Indenrigsministeriet, handicaprepræsentanter, repræsentanter for politiske partier og eksterne eksperter i demokratiske processer i bred forstand.
  2. Der udarbejdes en plan for gennemførelse af tiltag, fx lovgivning, informationsarbejde og tilpasning af procedurer, som kan styrke den ligeværdige demokratiske deltagelse for mennesker med handicap. I forbindelse med udarbejdelsen indhentes eksempler på løsninger fra andre lande.
  3. Initiativerne implementeres af de relevante aktører.
- Konvention: Art. 12 - Lighed for loven, Art. 19 - Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundslivet, Art. 29 - Deltagelse i det politiske og offentlige liv.

4. Systematisk bekæmpelse af diskrimination

Hvorfor: Det er grundlæggende for, at mennesker med handicap oplever ligestilling, at man til stadighed bekæmper diskrimination af mennesker med handicap i det danske samfund.

Hvad: Der foretages en systematisk analyse af muligheder og barrierer i samfundet for mennesker med handicap, herunder hvordan og hvor meget, der i Danmark sker diskrimination på grund af handicap, der hindrer deltagelse i samfundslivet. Det bør vurderes, hvilke redskaber, der kan tages i brug, for at forhindre diskrimination og styrke muligheder for et fuldt og rigt liv for alle.

Hvordan: 1. Analysen bør tage udgangspunkt i de oplevelser, personer med handicap, selv har og tillægger betydning, altså en brugerundersøgelse⁶.
2. På baggrund af brugernes oplevelser analyseres de rammebetingelser, der betinger disse oplevelser. Denne undersøgelse kunne f.eks. forankres i Det Tværministerielle Embedsmandsudvalg.
3. På baggrund af analysen foretages en vurdering af mulige initiativer, hvor effekter og omkostninger vurderes, herunder i lyset af FN's handicapkonvention.

Konvention: Art. 4 - Generelle forpligtelser og Art. 5 - Lighed og ikke-diskrimination.

5. Ret til kommunikation

Hvorfor: Kommunikation med andre er fundamental for at have et socialt liv og formidle sine ønsker og behov. Mennesker med handicap er forskellige og har forskellige forudsætninger for at kommunikere. For nogle er nedsat kommunikationsevne en central del af det konkrete handicap. Fagpersoner på området har rettet henvendelse til bl.a. rådet og Social- og Integrationsministeriet med opfordring til at styrke rettighederne og mulighederne for støtte til kommunikation.

Hvad: Der iværksættes en målrettet indsats med særlig fokus på relevante målgrupper, der sikrer, at alle får mulighed for at kommunikere i det omfang, det kan lade sig gøre. Der er aktuelt en arbejdsgruppe etableret af Social- og Integrationsministeriet, som ser på området.

Hvordan: Som opfølgning på den nedsatte arbejdsgruppe om kommunikation formulerer Socialstyrelsen i samarbejde med Sundhedsstyrelsen, andre faggrupper og brugerrepræsentanter en handlingsplan, der skal sikre, at der sker en fyldestgørende vurdering af muligheder for at understøtte og udvikle kommunikation for mennesker, der fødes med eller erhverver et handicap, der påvirker evnen til at kommunikere.

Konvention: Art. 9 – Tilgængelighed, Art. 21 - Ytrings- og meningsfrihed samt adgang til information og Art. 26 - Habilitering og rehabilitering.

---

⁶ Dette spørgsmål belyses formentlig delvist i den igangværende levevilkårsundersøgelse som SFI gennemfører.

6. Bedre retssikkerhed

- Hvorfor:** Mange mennesker med handicap er afhængige af det offentlige hjælp. I den situation er det særlig vigtigt, at borgerne har tillid til, at det offentlige yder god sagsbehandling og sikrer borgernes rettigheder. Flere praksisundersøgelser viser høje andele af sager med sagsbehandlingsfejl. I den offentlige debat sættes der spørgsmålstejn ved, om tilpasningerne af serviceniveauer på fx BPA-området og i forhold til hjemtagelser af borgere i botilbud sker med fuld respekt for borgernes rettigheder efter loven.
- Hvad:** Forbedringer i sagsbehandlingen er væsentlige målsætninger for arbejdet med digitalisering af handicap og udsatte-voksne- området og for den planlagte reform af klagesystemet. Begge dele evalueres og følges. I lyset af de nuværende udfordringer bør opfølgning og evaluering kunne vise, om der sker væsentlige forbedringer for borgerne. Forbedringer bør dokumenteres og mangler udbedres – begge dele for at styrke tilliden mellem borgere og myndigheder.
- Hvordan:** Det Centrale Handicapråd forventer i foråret 2013 at fremlægge anbefalinger til ændringer, som kan styrke borgernes oplevelse af retssikkerhed på området. Anbefalingerne udarbejdes med inddragelse af handicaporganisationer og fagpersoner fra kommuner og klageinstanser. Fremadrettet bør der ske en opsamling på effekten af de igangsatte initiativer til styrkelse af sagsbehandling, ankesystem og opfølgning m.h.p. at handle, hvis der ikke ses en klar forbedring i praksisundersøgelser o. lign..
- Konvention:** Art. 12 - Lighed for loven, Art. 19 - Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundslivet og Art. 28 - Tilstrækkelig levetid og social tryghed.

Det mangfoldige samfund

7. Bedre tilgængelighed

- Hvorfor:** Fysisk tilgængelighed er en fundamental udfordring i bestræbelsen på at skabe et mere inkluderende samfund. Det er vigtigt, at den angribes målrettet.
- Hvad:** Der udmeldes en målsætning med vejledende normer for universelt design og tilgængelighed til offentligt tilgængelige lokaliteter. Normen gælder for en bred kreds af interessenter. I Kommunerne inddrages de kommunale handicapråd i at opstille konkrete målsætninger for tilgængelighed til offentlige lokaliteter i kommunen i et 10-års perspektiv m.h.p., at der kan prioriteres midler hertil⁷.
- Hvordan:**
1. Energistyrelsen udarbejder med inddragelse af SBI, KL, Danske Regioner, DH og evt. andre relevante parter en statusredegørelse for universelt design og tilgængelighed til offentlige lokaliteter.
  2. Energistyrelsen inddrager derudover også private organisationer i udformning af vejledende standarder for tilgængelighed til lokaliteter, der er åbne for offentligheden. Standarden bygger på Bygningsreglementets krav, eksisterende vejledninger, standarder og tjeklister, samt ombudsmandens inspektionsudtalelser, og indeholder beskrivelse af alternative foranstaltninger, der er nødvendige ved ufuldstændig tilgængelighed.

---

⁷ IMR har primo 2013 fremlagt anbefalinger vedr. forbedring af fysisk tilgængelighed.

3. De vejledende normer udmeldes til kommunerne, som efter drøftelse i handicaprådet og under hensyn til det løbende råderum og cost-benefit forhold ved de enkelte tiltag opstiller konkrete kommunale målsætninger og en tidsplan for at nå dem.

Konvention: Art. 9 – Tilgængelighed og Art. 20 - Personlig mobilitet.

8. Forvaltning målrettet mangfoldighed

Hvorfor: Inklusion af mennesker med handicap fremmes ved, at både offentlige og private aktører har mangfoldigheden for øje, når de agerer, og kan tilpasse deres handlinger, så de er så bredt tilgængelige som muligt

Hvad: En generisk tjekliste, over de væsentligste behov, der kan være at tage højde for, når man tager initiativer, der henvender sig til den brede, mangfoldige befolkning, udvikles og tages i anvendelse i den offentlige forvaltning. Tjeklisten omfatter forhold som fysisk tilgængelighed, digital tilgængelighed og tilpasning i forhold til mennesker, der ikke kan læse og forstå dansk tekst - og beskriver også hvor mange mennesker, man kan nå ved at tage højde for disse behov. Tjeklisten skal være enkel med fokus på de væsentlige områder, hvor der mest realistisk og effektivt kan tages højde for forskelligheder.

Hvorfor: 1. Udarbejdelse af værktøjet kunne f.eks. forestås af Socialstyrelsen med inddragelse af Det Centrale Handicapråd (mhp. bred rådgivning, herunder perspektiver fra arbejdsgivere, kommuner og regioner), Danske Handicaporganisationer (mhp. brugerinddragelse), Justitsministeriet (mhp. anvendelighed i forhold til lovgivning), Ankestyrelsen (mhp. overblik over grupper) og Finansministeriet (mhp. anvendelighed til økonomiske vurderinger), og evt. andre med relevant ekspertviden.

2. Værktøjet gøres til standard i forbindelse med offentlige initiativer og formidles ved en kampagne til private aktører.

Konvention: Art. 9 – Tilgængelighed og Art. 19 - Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundslivet

9. Digitalisering - tilgængelige hjemmesider

Hvorfor: Internettet er et sted, hvor man med relativt beskedne omkostninger kan skabe bred tilgængelighed. Det bør udnyttes, men alt for mange offentlige myndigheder overholder ikke standarder, som har været gældende længe, og der mangler klare retningslinjer for digitale dokumenter.

Hvad: Offentlige myndigheder forpligtes til at overholde standarder for tilgængelighed på hjemmesider og i digitale dokumenter. Der arbejdes målrettet på også at forbedre IT-tilgængeligheden på det private område.

Hvordan: Krav om tilgængelighed på offentlige hjemmesider skrives ind i lovgivningen.

Der findes en række redskaber, som hjælp til at udvikle og teste hjemmesiders tilgængelighed. Disse redskaber skal formidles målrettet til private aktører på området, herunder IT-uddannelser.

Konvention: Art. 9 – Tilgængelighed og Art. 21 - Ytrings- og meningsfrihed samt adgang til information

10. Inklusion i alle uddannelser

Hvorfor: Folkeskolens inklusionsudfordring er et spejl af samfundets ditto. Arbejdet og erfaringerne i folkeskolen bør derfor nyttiggøres og føre til en mere målrettet og systematisk indsats for inklusion i det videre uddannelsessystem

Hvad: Der bør ske en systematisk beskrivelse af indsatser og erfaringer med inklusion i forhold til uddannelse. Beskrivelsen skal anvendes i forhold til ungdomsuddannelser, faglige, videregående uddannelser og efteruddannelser. Formålet er at støtte at målet om flere inkluderede elever i folkeskolen også fremover fører til at en større andel af befolkningen er inkluderet i de almindelige uddannelses tilbud.

Hvordan: 1. Som led i Ministeriet for Børn og Undervisnings indsats for inklusion i folkeskolen foretages en vidensopsamling om håndtering af inklusionsproblematikker og praktiske løsninger og deres effekt.

2. Ministeriet for Børn og Undervisning udarbejder i samarbejde med DH og repræsentanter for de relevante uddannelsesinstitutioner en strategi for inklusion i uddannelserne generelt.

3. I forlængelse heraf lægges en plan for implementering af strategien i form af øget tilgængelighed og inklusion på alle uddannelser.

Konvention: Art. 24 - Uddannelse

11. Løbende holdningsarbejde

Hvorfor: Mennesker med handicap mødes ofte med usikkerhed og manglende forståelse. Det skyldes bl.a. manglende synlighed og dialog, og bidrager til at ekskludere mennesker med handicap.

Hvad: I 2013 er iværksat en national holdningskampagne med midler fra satspuljen. I forlængelse af kampagnen bør der lægges en strategi for løbende holdningsarbejde og dialog, som kan gøre mennesker med handicap til en velkendt og selvfølgelig del af det mangfoldige samfund.

Hvordan: 1. Socialstyrelsen iværksætter med forankring i holdningskampagnens følgegruppe en gennemgang og vurdering af de senere års holdningsanalyser og erfaringer fra projekter, der har opnået eller haft til formål at opnå holdningsændringer i relationen mellem personer med og uden handicap. Omfang og konsekvenser af holdningsbarrierer vurderes, herunder f.eks. økonomiske konsekvenser af vanskelig adgang til arbejdsmarkedet, med inddragelse af relevant ekspertise.

2. På denne baggrund formuleres en flerårig strategi og handlingsplan for holdningsændringer med iværksættelse af relevante virkemidler som f.eks. mediekampaner og fokuserede initiativer til dialog. I tilknytning hertil fastsættes mål for effekten på holdninger og vurderede afledte konsekvenser.

Konvention: Art. 8 - Bevidstgørelse

Viden, prioritering og effektivitet

12. Effektiv anvendelse af ny teknologi

Hvorfor: Den teknologiske udvikling skaber muligheder og udfordringer for mennesker med handicap. Balancen mellem muligheder og udfordringer afhænger af tilgangen. At tænke inklusivt i indførelsen af ny teknologi er en forudsætning for at skabe en udvikling mod et mere inkluderende samfund, hvor teknologien skaber mere uafhængighed for personer med handicap.

Hvad: Der formuleres en strategi for, hvordan potentialerne i ny teknologi udnyttes til effektive forbedringer for borgerne, så praktiske vanskeligheder ikke hæmmer den uafhængighed for den enkelte, som teknologien kan give. Det skal indtænkes, at teknologiske løsninger kan bevilges af forskellige myndigheder efter forskellige regler og på forskellige vilkår, og at der skal være et set-up, der kan imødekomme behov for vejledning, service, indstilling, fejlretning m.v. og integration i borgerens hverdag med evt. andre tilbud i øvrigt. Salg/anskaffelse af teknologiske produkter til handicapområdet skal således altid omfatte en implementerings- og serviceringsplan.

Hvordan: Et led i løsningen kunne være at etablere fora af brugere, fagfolk fra det sociale område, teknologifolk og ledere, som sammen kunne vurdere nye teknologier og udvikle rammerne for deres implementering.

I forlængelse heraf bør der dels følges op på, om gode teknologier implementeres, dels på, om der er behov for at ændre på lovgivning eller andre rammer for implementeringen.

Konvention: Art. 4 - Generelle forpligtelser, Art. 9 – Tilgængelighed og Art. 20 - Personlig mobilitet

13. Tilgængelig digitalisering – formidling af gevinster

Hvorfor: Det er vigtigt at synliggøre de afledte gevinster, der kan være ved inklusion, ikke mindst på områder i udvikling som f.eks. udviklingen mod øget digitalisering.

Hvad: Digitaliseringen af den offentlige service rummer potentialer for større inklusion, som bl.a. høstes ved at stille krav til tilgængeligheden af løsninger.

Denne case bør dokumenteres og formidles mhp. at inspirere både offentlige og private aktører til at arbejde med digital tilgængelighed og danne skabelon for, at offentlige aktører arbejder bredt med et mangfoldighedsperspektiv.

Hvordan: 1. Digitaliseringsstyrelsen udarbejder dokumentation af afledte fordele ved at maksimere tilgængelighed. Repræsentanter fra erhvervslivet, kommuner og regioner inddrages mhp. at sikre, at dokumentationen dækker de spørgsmål, der er væsentlige i disse aktørers vurdering af prioriteringen af tilgængelighed.

2. Der gennemføres en kampagne, der formidler betydningen af tilgængelighed – også i et forretningsperspektiv.

Konvention: Art. 8 – Bevidstgørelse

14. Bedre prioritering

- Hvorfor:** Både på lovgivningsniveau og hos udførende myndigheder er det nødvendigt at prioritere indsatser inden for en begrænset ramme. Det er vigtigt, at prioriteringen, inddrager borgernes ekspertise i eget liv, så den giver den størst mulige effekt inden for de formål, som er defineret i lovgivningen og lokalt.
- Hvad:** Der gennemføres forsøgsprojekter, hvor borgere eller familier selv får rådighed over midler som går til støtte. På baggrund af forsøgene vurderes dels, om dette princip skal udbredes, dels om den faktiske prioritering hos brugerne viser behov for ændringer i myndighedernes prioritering af de enkelte indsatser, så den flugter bedre med borgernes præferencer. Der kan bygges på erfaringer med frit-valgs-ordninger i udlandet⁸.
- Hvordan:**
1. Social- og Integrationsministeriet identificerer sammen med Økonomi- og Indenrigsministeriet, brugerorganisationerne og KL områder, målgrupper og rammer for forsøg, hvor borgerne selv prioriterer indsatser inden for en ramme.
  2. Erfaringerne fra frikommuneforsøgene benyttes til at skabe det nødvendige lovgrundlag og gennemføre forsøg i udvalgte kommuner.
  3. Social- og Integrationsministeriet foretager i samarbejde Økonomi- og Indenrigsministeriet en vurdering af erfaringerne og udarbejder på dette grundlag evt. forslag til udbredelse af adgangen til, at borgerne selv prioriterer. Andre erfaringer om borgernes valg drøftes med KL og inddrages som inspiration til kommunernes prioritering af indsatsen.

15. Bedre statistik om mennesker med handicap

- Hvorfor:** Handicapområdet lider under manglende data. Det skyldes bl.a., at der ikke sker en registrering af funktionsevne, som kan kobles til andre forhold. Begrundelsen herfor er bl.a., at sådanne oplysninger kunne misbruges og at det kan være svært at registrere på et niveau, så det er brugbart. Det er imidlertid vigtigt at have gode data for bl.a. at kunne vurdere forholdene for mennesker med handicap i sammenligning med befolkningen som helhed.
- Hvad:** Der foretages en analyse af, hvilke nye data, der er størst behov for, og om en registrering af funktionsevne vil være hensigtsmæssig. Analysen skal tage udgangspunkt i et samlet billede af, hvilket datagrundlag, der vil være til rådighed, når allerede planlagte initiativer, herunder især udrulningen af Digitalisering på Handicap og Voksen-Udsatte området, er gennemført.
- Hvordan:**
1. Social- og Integrationsministeriet og Ankestyrelsen indbyder SFI, KORA, KL, Danske Regioner, Dansk Netværk for Handicapforskning og Danske Handicaporganisationer til at formulere de væsentligste databehov i fremtiden, vurdere i hvilket omfang, de er tilgodeset i allerede planlagte initiativer, og overveje supplerung, herunder indførelse af en registrering af funktionsnedsættelser.
  2. Der tages skridt til at dække de væsentligste mangler i datagrundlaget.
- Konvention:** Art. 31 - Statistik og dataindsamling

---

⁸ Center for Ligebehandling af Handicappede udgav i 2006 en analyse af frit-valgs-ordninger: [Analyse om frit valg](#). Socialstyrelsen har også udgivet en publikation, som omtaler frit-valgs-ordninger: [Socialstyrelsens udgivelse](#)

16. Strategi for handicapforskning

Hvorfor: Danmark halter bagud, når det handler om forskning i handicap. Det skader muligheden for at skabe et inkluderende samfund og for at udvikle teknologier m.v. i konkurrence med andre lande.

Hvad: Der bør tilrettelægges en målrettet strategi for udviklingen af dette forskningsområde og øremærkes strategiske forskningsmidler til området.

Hvordan: Social- og Integrationsministeriet samarbejder med Ministeriet for Forskning, Innovation og videregående uddannelser om at udforme og implementere en strategi for udvikling af handicapforskningen i Danmark med den målsætning, at vi skal være mindst på niveau med de øvrige nordiske lande i løbet af de kommende 10 år. Strategien tager udgangspunkt i SFI's kortlægning fra 2011 af dansk handicapforskning. Relevante forskningsmiljøer samt repræsentanter for handicaporganisationer inddrages i arbejdet fra begyndelsen.

Konvention: Art. 4 - Generelle forpligtelser og Art. 31 - Statistik og dataindsamling

17. Bedre formidling af viden om mennesker med handicap

Hvorfor: Det er relativt vanskeligt at finde viden om handicapforhold, da det er et tværgående emne og der mangler en samlet indgang og formidling heraf. Bedre adgang til viden vil lette udviklingen på området og understøtte en bedre repræsentation af mennesker med handicap i medierne. Det Centrale Handicapråd har påbegyndt en afklaring, som der kan tages afsæt i.

Hvad: Der bør iværksættes tiltag, der gør den eksisterende viden synlig og tilgængelig både for fagfolk, beslutningstagere, pressen, mennesker med handicap og andre interesserede.

Hvordan: Det Centrale Handicapråd er i gang med at kortlægge de væsentligste producenter af viden om handicapforhold, og den formidling heraf, der sker. På denne baggrund udvikles i samarbejde med Socialstyrelsen en vidensportal, der inddrager viden fra forskellige aktører m.h.p. at give nem adgang til information for alle interesserede.

Konvention: Art. 8 – Bevidstgørelse og Art. 21 - Ytrings- og meningsfrihed samt adgang til information

18. Økonomisk konsekvensmodel

Hvorfor: En stor del af de offentlige udgifter, der kan relateres til handicap, har et inkluderende formål. I den udstrækning, det lykkes at understøtte mennesker med handicap i samfundsdeltagelse kan der være positive afledte effekter i form af f.eks. skat fra folk i arbejde og mindre udgifter til kompensation af folk, der er mere selvhjulpne. Disse effekter bør regnes med i vurderingen af indsatser - uanset hvilke kasser, de umiddelbart kommer til gode.

Hvad: Der bør udvikles økonomiske analyseværktøjer, der på individ-, kommune- og samfundsniveau kan vurdere effekterne af forskellige former for støtte til mennesker

med handicap. Værktøjerne skal give et mere reelt billede af omkostningerne og fremme en investeringstankegang i forhold til den enkeltes potentialer.

Hvordan: Økonomi- og Indenrigsministeriet iværksætter sammen med Social- og Integrationsministeriet, KL, Danske Regioner og arbejdsmarkedets parter en analyse af sammenhængen mellem forskellige former for støtte og afledte konsekvenser. Analysen kan f.eks. gennemføres af KORA. DH inddrages med det formål at udpege relevante områder, for analysen. Resultaterne formidles i en form, der gør dem egnede til at indgå i beslutningsgrundlag på såvel nationalt som lokalt niveau.

19. Sikring af bedste praksis

Hvorfor: Mennesker, der på grund af handicap har behov for det offentlige bistand, er afhængige af, at indsatsen er på højeste faglige niveau, som bygger på den nyeste viden. Det gælder på tværs af de mange forskellige indsatser for mennesker med meget forskellige behov, som karakteriserer handicapområdet.

Hvad: Udbredelsen af bedste faglige standard skal finde en form, der passer til handicapområdet. Det nationale arbejde med identifikation og formidling af metoder, der virker, skal suppleres med tiltag, der er med til at sikre, at metoderne kommer i brug, f.eks. ved opprioritering/styrkelse af de social- og sundhedsfaglige og pædagogiske uddannelser.

Hvordan: 1. Det sociale tilsyn bør bygge på principper, der sikrer, at

- Der sker jævnlig sammenligning af metoder og resultater, herunder brugeroplevelser, mellem tilbud til samme målgrupper på tværs af landet. Resultaterne formidles offentligt.
- Alle lokale faglige miljøer holder sig orienteret i og løbende vurderer ny faglig viden i forhold til egen praksis
- Udvikling af fagligheden dokumenteres, og der følges op på tilbud, som ikke dokumenterer en udvikling.
- Der er særligt fokus på mennesker med handicap, der har størst vanskeligheder ved at udtrykke sig og gøre opmærksom på egne behov.

2. Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående uddannelser inddrager Socialstyrelsen, relevante faglige organisationer og handicaporganisationer, relevante uddannelsesinstitutioner, rektorkollegier mm., KL, Danske Regioner og andre relevante parter i ændringer af de pædagogiske og social- og sundhedsfaglige uddannelser, som styrker uddannelse i metoder, der anvendes på handicapområdet, for at sikre en fagligt højt kvalificeret indsats.

Konvention: Art. 4, stk. 1, litra i – uddannelse af fagfolk og personale i konventionen, Art. 24, stk. 4 – uddannelse af fagfolk og personale på alle niveauer i uddannelsessystemet, Art. 26 - Habilitering og rehabilitering og Art. 28 - Tilstrækkelig levestandard og social tryghed.

20. Sundhedsfokus på personer med handicap

- Hvorfor:** Personer med sindslidelser har markant højere dødelighed end den øvrige befolkning. Personer med udviklingshæmning er i risiko for ikke at få den rette behandling af somatiske sygdomme. Undersøgelser viser, at der kan gøres noget ved begge dele.
- Hvad:** Der tages initiativ til på sundhedsvæsenets egne præmisser at sikre, at sundhedsvæsenet tager tilstrækkelig højde for den variation, som udgøres af forskellige handicap, så handicappet ikke medfører et dårligere sundhedstilbud.
- Hvordan:** Sundhedsstyrelsen får til opgave at kortlægge eksisterende viden om sundhed hos mennesker med handicap i Danmark samt kendte problemstillinger vedr. forebyggelse, opsporing og behandling i forhold til personer med handicap. I forlængelse heraf skal styrelsen komme med anbefalinger til, hvordan sundheden for mennesker med handicap kan forbedres. Der kan være brug for særlige tiltag i form af positiv særbehandling som middel til at skabe øget fokus på bestemte problemstillinger og derved sikre mere lige adgang til sundhedsydelser.
- Konvention:** Art. 25 – Sundhed